СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXVI. Ч. 147. Джерзи Ситі, Н. Дж., вторник, 26. червня, 1928. VOL. XXXVI. No. 147. Jersey City, N. J., Tuesday, June 26, 1928. THREE CENTS.

ПРОТИВНИКИ СМИТА РОБЛЯТЬ ПОСЛІДНІ СПРОБИ ПРОТИ ЙОГО КАНДИДАТУРИ

СЕНАТОР РІД ВИДАЄ ЗАЯВУ ПРО СВОЮ КАНДИДАТУРУ.

ГЮСТОН, Тексас, 24. червня. — Як до сього міста зїхалися найважніщі демократи, відразу показалося, що Ал. Смит справді не має поважного противника. Супроти сього контркандидати Ал. Смита рішилися на остаточний крок, щоби повалити Смита. В тій ціли згодилися вони на висунення вперед кандидатури сенатора Ріда.

Та сенатор Рід, як противник Ал. Смита, має ту недостачу, що він відомий як ще рішучійший противник прогибіції ніж Ал. Смит. Щоби се не пошкодило його кандидатурі, сенатор Рід видав публичну заяву до конвенції, в котрій зясовує своє становище до ріжних біжучих політичних справ, а передовсім до справи прогибіції.

Говорить Рід у своїй заяві, що кождий кандидат повинен показати виразно своє становище. Далі він підчеркує, що демократична партія повинна тепер доконати того, щоби на урядових становищах не засідали ніякі скорумповані люди. В справі прогибіції Рід станув на становищи, що як довго прогибіція є законом, так довго президент мусить її як усякий другий закон безоглядно виконувати.

Заява Ріда викликала серед делегатів деяке здивовання. Прихильники Смита, однак, запевняють, що вона Смитови нічого не пошкодила, а Рідови не помогла. Вони кажуть, що вони певні номінації свого любимця вже при першому голосованню, а найдальше при другому.

На конвенцію приїхали вже представники фармерських організацій, щоби предложити конвенції свої домагання в справі потреби допомоги фармерам.

АМЕРИКА ДОРУЧУЄ ПРОТИВОЄННИЙ ДОГОВІР 14 ДЕРЖАВАМ.

АМЕРИКА ГОТОВА ПІДПИСАТИ ЙОГО СЕЙЧАС.

ВАШИНГТОН, 23. червня. — Келог, секретар стейту, доручив в імени американського уряду начерк міждержавної угоди проти війни представникам 14 держав, заявляючи рівночасно свою готовість підписати сей договір сейчас.

Договір є вислідом переговорів, які американський уряд від кількох уже місяців провадить з урядами ріжних великих держав, головно Франції.

Після наміру Америки, сей договір підписати мали би: Англія, Франція, Німеччина, Італія, Япан, Ірляндія, Канада, Австралія, Нова Зеляндія, Полуднева Африка, Індія, Бельгія, Чехословаччина й Польща.

ДИТИНА ЗАГИНУЛА ВІД ОПРИСКУВАННЯ КОРЧІВ.

БРЕЛ, Ню Джерзі, 24. червня. — Місцева поліція розвела слідство над загадочною смертю 3-літнього хлопця фармера Росела з Рутерфорду, в стейті Ню Джерзі, який помер серед видимих признак отроєння.

Поліційне слідство виказало, що хлопчина помер від опарів арсеніку, яким його батько оприскував корчі рожі в своїм городі. Хлопчина бавився коло сих корчів і відтак занедужав на затроєння. Поліція прийшла до переконання, що родичі за випадок не винуваті.

УБИЙНИК ЗАГИНУВ ВІД АВТОМОБІЛЕВОГО ВИПАДКУ.

ТОРИНГТОН, Конетикат, 24. червня. — Між Джеком Де Амбросіо менаджером готелю Блю Флейм Ін та його знакомими й гістьми Френком Сінікольчі та Петсі Ренсуольо прийшло до горячої суперечки, підчас котрої обі сторони виняли револьвери та стали до себе стріляти.

Де Амбросіо постріляв тяжко Ренсуольо та вбив на місци Френка Сінікольчі, а відтак скочив на перший-ліпший автомобіль, що стояв перед його гостинницею, та втік. За кілька годин найдено його тіло коло розбитого автомобіля яку милю від його гостинниці. Видно, в поспіху Де Амбросіо нагнав на плот, розбився об стовп телеграфу й звалився в придорожний рів.

ТАНЦЮРИСТИ ТАНЦЮЮТЬ ДАЛІ.

НЮ ЙОРК, 24. червня. — Нині о 10. годині вечером минуло вже 336 годин від початку танцюристичних перегонів о надгороду в сумі 5,000 долярів, що відбуваються в місцевій галі Медисон Сквер Гардена.

З близько сімдесяти пар лишилося тепер усього 10. Декотрі з танцюристів почали докучати другим танцюристам, так, що аж поліція мусїла їх успокоювати.

„ДЕТЕКТИВ КАМЕРА" ВІДКРИЛА ЗЛОДІЯ.

НЮ ЙОРК, 24. червня. — Нюйорський полісмен Джеймс Одонел винайшов апарат до ловлення злодіїв. Властиво він не ловить їх, а тільки дає сигнал при крадежи та фотографує виновника. Сей винахід потребував ще випробування. Нагода до сього случилася, коли священики римо-католицької церкви св. Йосифа на Бетгейт Евеню, в Бронксі, донесли, що хтось вломлюється в скринки, в які вірні складають милостиню на ріжні добродійні цілі. Джеймс Одонел тоді й вложив сей апарат в одну таку скринку.

Вчора сполудня, по скінченій вечірні, коли священики сиділи при вечери, задзвонив дзвінок, получений з церковною скарбонкою. Оба священики сейчас кинулися на вулицю, покликали полісмена та побігли до церкви. На сходах церкви стрінули вони старого чоловіка, виходячого з церкви. Його арештовано та відставлено на поліцію. Він перечив, буцімто він обікрав скарбонку. Та тут поліційний фотограф сейчас показав поліції власне що виготовлену фотографію, зняту самим тим злодієм при нагоді крадежи. Фотографія показала лице арештованого. Його задержано для суду.

Апарат у сей спосіб випробувано, і тепер його будуть заводити банки й подібні їм інституції.

ІНТЕРПЕЛЯЦІЇ УКРАЇНСЬКОГО СОЙМОВОГО КЛЮБУ.

На нарадах польського сойму в днях 15-го і 22-го травня вніс Український Соймовий Клюб 33 інтерпеляції у ріжних справах, як переслідування „Просвіт", перенесення вчителів, кредитова допомога й відписання грунтового податку мешканцям повітів з знищеною озиминою, надужиття КОП у прикордонній смузі, вибори громадської зверхности і т. и.

Крім того зголосив Клюб негайний внесок у справі замкнення 5 кляс української гімназії у Станиславові.

ПОЛІЦІЯ РОЗВЯЗАЛА ПОСОЛЬСЬКЕ ВІЧЕ.

В суботу, дня 26. травня ц. р., відбулося в год. 8-мій, в великій салі Муз. Т-ва ім. Лисенка посольське справозданче віче, улаштоване послами УНДО. Саля була виповнена вічевиками по береги. Вічем проводив посол Михайло Струтинський, його заступником був п. А. Березовський, а секретарювали пп. Зубик і Мулькевич. Було двох представників влади.

Віче почав промовою про теперішнє положення українського народу голова УНДО і Українського Соймового Клюбу пос. др. Дмитро Левицький. Промовець підчеркнув у своїй промові те, що ідучи до польського сойму, представники УНДО не рахувалися з можливістю якихнебудь здобутків, але стояли постійно на становищі, що найвищу мету, мету нації можна осягнути тільки організованою силою.

Про господарське положення українського народу говорив посол Остап Луцький. Під господарським оглядом знаходиться наш народ тепер у дуже важкому положенню. Але будуюча сила народу, особливо нашого селянства, що творить 86 відсотків нації, є запорукою, що народ наш може поставити народнє господарство на ноги й створити народний добробут. Промовець звернув увагу на конечність опанування міст і зорганізування в національному таборі нашого ремісництва та робітництва.

Третій з черги промовив пос. Володимир Целевич, який мав виголосити реферат про положення українського шкільництва та про те, що зроблено в тій справі в соймі. В часі промови посла Целевича представник влади розвязав віче. До розігнання спокійних вічевиків явилася піша й кінна поліція.

ОБІЦЯВ ПАН КОЖУХ.

Дідичка села Білка шляхоцька, Северина Сепежанка, властителька 30 тисяч моргів землі, у приступі патріотизму і страху перед большевиками в р. 1920 обіцяла кождому хлопцеві, який зголоситься добровільно до польської армії, по 1 моргові поля. Та коли по війні прийшлося сповнити обіцянку, показалося, що у пані дідички разом зі страхом перед комуною зникла і „патріотична" память — і обіцяних моргів вона не хоче роздавати. Тепер батько одного з добровольців, Яна Адамського, подав дідичку до суду, бо навіть йому не дала дідичка досі того морга, хоча син згинув, обороняючи свої її дідичів.

ВОЛЕ (ГУША, ЖОВНА) І ПИТНА ВОДА.

Нагороджений нагородою Нобля проф. медицини віденського університету Вагнер-Яврег виголосив 14 травня ц. р. реферат про найновіщі наукові досліди над воле, а зокрема, яке відношення до цієї хороби, зглядно, анормальности, має вода до питя. Учений вичислив ріжні т. зв. теорії питної води, які стараються доказати, що воле дістається з води, і стверди, що мимо всіх дотеперішних хемічних і геольогічних дослідів води і її впливу на повстання воля, наука досі не відповіла, якими способами допровджуванням води можна встерегтися від цього. Одно, що певно знаємо про воле, то це, що воно тісно звязане з певними околицями й місцевостями. Досвіди зі щурами показали, що цих звірят не вдалося заразити волем в місцевостях вільних від цієї хороби, хоча їм давано пити воду, від якої повстало воле; та з другого боку — щурів з волем не вдалося вилічити, хоча їм давано воду, позбавлену воляних „прикмет", але в околиці, де панувало воле. Учений згадав далі про так звану теорію браку йоду, яка каже, що воле повстає через те, що до організму людини замало доходить через воздух, воду і поживу йоду, та що через те залеза, для якої діяльности йод необхідний, мусить побільшуватися, щоби могти ті маленькі засоби йоду, які ще до неї доходять, складати про запас. Та ця теорія також не може абсолютно вдержатися! Йод у воді може мати до воля тільки безпосереднє відношення. Бо головну ролю в перемині йодової матерії грає не вода, а страва, отже головна річ: чи є подостатком йоду у ростинах, через які людина прямо або посередно через згадані засоби поживи одержує йод. Прихильники „водної" теорії думають, що в питній воді трапляються якісь органічні шкідники, отже мікроорганізми, які, діставшися з водою до людського організму, спричиняють повстання воля. Також припускають, що якісь гіпотетичні мікроорганізми кишок мають здібність витягати з харчів йод для себе і тим робом покривджувати залези. Все таки, сказав учений, не зашкодить вірити, що занечищена питна вода є причиною воля — хочби з гігієнічних зглядів. Коли людство буде будувати такі водопроводи, якими вода буде доходити чиста від усяких заразків, то зробить найбільше, що можна наразі зробити для встереження себе від воля. Бо иншого, певнішого способу лікарська наука досі ще не винайшла.

ЦІСАРЕВА ЗИТА И ЇЇ РІДНЯ.

Про стан здоровля бувшої цісаревої Зити повідомляють, що від пяти тижнів перебуває вона вдома, виточнюючи після тяжкої операції, яку перебула. Дня 12-го квітня опустила Зита клініку в Сан-Себастіян. Граф Уркіо сам кермував автом, в якому їхала реконвалесцентка. Між иншими бувшу цісареву відвідала еспанська королева Марія Хрістіна з братом та велика княгиня люксембурська. Найстарший син цісаревої Отто перебуває в Люксембурзі. Дуже часто одержують діти цісаревої подарунки з Відня.

ТРАГІЧНА ПРИГОДА ПІД ЛЬВОВОМ.

В неділю, 20. травня, на празнику в Звенигороді, пов. Бібрка, побилися декілька хлопців із поблизьких сіл так, що аж лікар з сусідного села Поршдиславич др. Іван Рижий мусів прибути їм з лікарською помічю. Вертаючи того дня вечером домів, зустрів по дорозі др. Рижий чотирох хлопців. Один з них, а був це двацятьлітний Василь Дмитрик з Гаївкола Львова, чи з умучення чи з привички намагався, не питаючися дозволу, сісти на фіру лікаря, щоб заощадити собі ніг. Др. Рижий, думаючи, що теж мав до діла з напасниками, вистрілив з револьвера. Куля поцілила Василя Дмитрика в шию і він залитий кровю повалився на землю. Тоді збентежений лікар спинив коні, забрав раненого на віз, уділив йому першої помочі і перевізши його на найближчу залізничу стацію, перетранспортував до Львова до лічниці, де слідуючої днини ранений помер.

СИН УБИТИЙ, БАТЬКО В ТЮРМІ.

Тамтого року польська гранична сторожа збила на польсько-радянському пограничі Скалату Українця Антона Кусого в часі, коли він перекрадався через кордон. Антін Кусий жив від довшого часу на Радянській Україні і перейшов був кордон, щоб побачитися з батьком, Карлом Кусим. Польська поліція арештувала того Карла Кусого і Михайла Волошина, жовніра 6-го летунського полку, закидаючи їм, що вони були в змові зі забитим Антоном і займалися шпигунством в користь Радянської України. Польська поліція підозрівала, що Волошин викрадав у канцеларії ріжні папери, передавав їх старому Кусому, а цей давав їх синові, який приходив по них із Радянської України. Цими днями була розправа у Львові проти Карла Кусого і Михайла Волошина. Суд засудив М. Волошина на 3 роки тяжкої тюрми, а Кусого на півтора року. Кусому вчислили до кари 6 місяців слідчого арешту.

ВІДВІДИНИ ПОЛІТИЧНИХ ВЯЗНІВ У РАВІЧІ.

В неділю, 20. травня, пос. др. Біляк відвідав вязницю в місті Равічі, віддаленім 120 км. від Познаня. В тій вязниці перебуває 53 політичних вязнів, між ними 28 Українців, усі присуджені на довготермінову вязницю. Управа вязниці дозволила пос. Білякові на побачення лише з двома політичними вязнями Українцями; Гр. Сенечком і Ст. Хомиком. Вязні піднесли ряд ріжних домагань, зокрема до українського громадянства з проханням надсилати їм українські книжки та газети, яких зовсім не мають.

ДЕРЖАВНИЙ ЗАМАХ В АФГАНІСТАНІ.

З Лондону доносять, що в часі побуту короля Аманулаги в Европі прийшло в Афганістані до державного замаху. Замах переводив суперник Аманулаги Емін, Яков Кан, який перебував донедавна на прогнанні в Індіях. Починання Кана однак не вдалися, заговірників зловили, а самий Кан буде мабуть покараний смертю.

НОБІЛЕ ВРАТОВАНИЙ

ВЖЕ НАХОДИТЬСЯ НА КОРАБЛІ І ЛІЧИТЬ РАНИ. ЗАБРАВ ЙОГО ШВЕДСЬКИЙ ЛЕТУН ЛЮНДБОРҐ. ПРО АМУНДСЕНА І ДАЛЬШУ ЧАСТИНУ ЕКСПЕДИЦІЇ ДАЛІ НІЧОГО НЕ ЧУТИ.

КОПЕНГАГА, 24. червня. — З Вірго Бей доносять, що молодий шведський летун лайтнант Айнар Люндборґ доконав великого діла. Отож долетів він на своїм аероплянї до генерала Нобіле і злетів на леди та забрав з собою Нобіле і ще одного члена експедиції. Оба вони мають рани і тому забрано їх першим. Обох відвезли до Вірго Бей, а звідтам передано їх другому аеропляноми, який відвіз їх до італійського корабля Чіта ді Мілано. Там вже поробили обом хорим операції. Стан здоровля генерала Нобіле має бути дуже грізний.

Лайтнант Люндборґ повернув і пробує вратувати всіх членів експедиції, що були з Нобіле. За кождим разом буде міг забрати двох. Ціла та подорож получена одначе з надзвичайними трудностями. Бо леди попукали і западаються. Експедиція в вічнім страху, щоби не затонула. А злетіти на такі леди аеропляном — річ прямо немислима. Тому саме всі летуни-експерти не знаходять слів похвали для Люндборґа за його лет.

Люндборґ належить до найкращих шведських летунів. По вратуванню членів експедиції задумує він пуститися шукати двох других партій експедиції, щодо яких нема ніякої вісти. Рівнож хоче допомагати шуканю норвежського дослідника Амундсена, котрий рівнож пропав.

НОВИЙ ФРАНК.

ВЕЛИКА ПОБІДА З БОКУ ПОАНКАРЕ. 25,52 ФРАНКІВ ЗА ДОЛЯР, А 124,21 ЗА ФУНТ СТЕРЛІНГІВ.

ПАРИЖ, 24. червня. — Франція має новий стабілізований франк. Предложений в тім напрямі проєкт закона зістав затверджений в палаті послів 450 голосами проти 22, а в сенаті 256 голосами проти 3.

Комуністи і власники дрібних рент пробували опиратися предложенню Поанкаре, але це не мало значіння. Нова валюта представляє собою щодо вартости пяту частину передвоєнної. Поанкаре заявив, що це буде найбільш здорова валюта на світі, бо має найсильнішу гарантію в золоті. На критику інтерпеляції послів Поанкаре відповідав з повним спокоєм: Панове, нічого не розумієте в тій справі, то й не говоріть.

ЮГОСЛАВІЯ БЕЗ ПРОГРАМИ.

КОРОЛЬ ЖДЕ НА СТЕФАНА РАДИЧА. ПОЛІТИКА БУДЕ ЗАЛЕЖНА ВІД ТОГО, ЧИ ВІН БУДЕ ЖИТИ, ЧИ ПОМРЕ. ЧОРНА РУКА ГОТОВА ПІТИ ПРОТИ КОРОЛЯ.

БІЛГОРОД, 24. червня. — Виходить, що король Александер рішений перевести в Югославії певні реформи і дати більші пільги селянам. Ходить тут головно о хорватських селян, котрі домагаються автономії. Король відвідує двічи на день хорого Стефана Радича і оскільки може, конферує з ним. Радич знова віднісся до своїх партійних прихильників з просьбою не допустити до заворушення та не побільшати трагедії. Він є за співпрацею з урядом. Король знова рішений віддати Радичови провід і він стане премієром як виздоровіє. Але що буде, як помре, годі предбачити. Король хоче надлити Хорватію більшою автономією, але прихильники Великої Сербії і цілковитого злиття з нею других країв, що входять в склад Югославії, противні автономії. Кажуть, що чорна Рука, яка зглядила зі світа архикнязя Фердинанда, готова тепер зглядити й Александра, коли він не піде шляхами Пашича, а схоче попустити Хорватам.

КОРОЛЬ НЕ УЗНАЄ РОЗВОДУ.

АЛЕ НЕ ИДЕ ПЕРЕД СУД, БО НА ЙОГО ДУМКУ НЕМА ТЕПЕР СУДУ В РУМУНІЇ. ТАМ РІШАЮТЬ ТАК, ЯК КАЖЕ БРАТІЯНУ.

БУКАРЕШТ, Румунія, 24. червня. — Бувший румунський престолонаслідник Кароль заявив, що він не узнає рішення румунського суду, яким його жінка, принцеса Гелена, одержала розвід. Кароль певний, що він погодиться ще з жінкою, бо всі непорозуміння між ним й жінкою, це двірські інтриги, інспіровані теперішним режимом Братіяну. Зарівно подає, що Мадам Люпеску, яка товаришить йому на вигнанню, є для него нічим іншим, а тільки доброю сестрою.

ЄГИПЕТ ПЕРЕД НОВОЮ КРІЗОЮ.

КАЇРО, 24. червня. — Партії відкликали з теперішного кабінету пять міністрів. І король за тим, щоби премієр уступив, а він не хоче і продовжує свій уряд далі. Кажуть, що робить це тому, що хоче вимусити на судах корисне рішення в справі маєткового відшкодовання князя Сейфедіна, за що має дістати великого хабара.

ЗНЕСЛИ ДЕВЯТЬ РОДІВ ПОДАТКІВ.

І ЯПОНСЬКА ОКУПАЦІЯ МАЄ СВОЇ КОРИСТИ.

ПЕКІН, 24. червня. — Як тільки уступили націоналістичні війська з міст Тсінан-фу і Тсінг Тао, а оба міста з околицею опинилися під японською контролею, місцеві власти знесли девять родів ріжних податків, що їх завели ріжні воєнні генерали. Міста і населення відітхнули. На протязі короткого часу розвинувся всюди живий рух. Кажуть, що це треба завдячувати в великій мірі Японцям. Бо когдо не мали війська власти в руках, місто і населення далі стогнало бо під даними тиграми.

МИСС ЕРГАРТ ЛЕТАЄ.

ЛОНДОН, 24. червня. — Мисс Ергарт вийшла собі на летунське поле, де вилетіла на одним з англійських аеропланів і кермувала ним через годину, щоби показати, що й вона вміє літати.

„SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.
Edited by Editorial Committee.
Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 0, 1911, under the Act of March 8, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents a copy.		ПЕРЕДПЛАТА: Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates:		В Джерзи Сіті і Заграницею:	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.
Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У Н. Союза: 1838 Montgomery.
Адреса: "SVOBODA", P. O. BOX 346, JERSEY CITY, N. J.

„НАМ ТРЕБА ЙТИ, КУДИ ТЕЧЕ ТИСА"

„Америкакски Русски Вестнік", орґан „Соединенія", містив в послідних часах статті про положенне на „Подкарпатской Русі", які походили зпід пера о. Ганулі, котрий відбув недавно поїздку з Америки до старого краю і приґлядався тамошнім відносинам. За ті статті, а головно за політичні науки, які дає о. Ганули зза моря закарпатським Українцям, заатакувала його ужгородська „Свобода", що як дійсно народна ґазета стоїть на всеукраїнськім становищу. „Свобода" критикує о. Ганулю як одного з тутешніх лідерів Підкарпатських Русинів за те, що він неправильно оцінює відносини на Закарпаттю, та що радить Підкарпатським Русинам в Америці не піддержувати жадної партії на рідній землі, і жадній не давати помочі, хиба що перестануть вони між собою боротися і обєднаються. о. Ганула заявився проти висилки $8000, за які, як він чув, можна би „купити всіх вождів Підкарпатської Руси і їх обєднати". „Свобода" атакує о. Ганулю і за те, що він згадує про якісь протестаційні народні збори, на яких люде мали говорити: БРАТТЯ, НАМ ТРЕБА ТАМ ІТИ, КУДИ ТЕЧЕ ТИСА, БО ТОДІ ЛЕМ ХЛІБА БУЛО. „Свобода" каже, що це мадярська брехня і тільки мадяронські ґазети могли таке писати.

о. Ганула уважає ужгородську „Свободу" орґаном о. Волошина, загально відомого і на цілім Закарпаттю шанованого народного діяча. Сам о. Ганула не уважає одначе о. Волошина „ні послом русского народа, ні політичним вождом". Ми не входимо в той спір ні не думаємо бабратися в таких справах як це, що „Свобода", як каже о. Ганула, називає його „підплаченим із тамади, куди Тиса тече", себто Мадярами Нас обходить головно те, що о. Ганула бере себе за великого вожда і дає нашим закарпатським браттям лекцію „високої політики". Як великий політик розвязує він лихоліття рідної землі в такий наївно політичний спосіб, що каже тутешнім іміґрантам не давати допомоги бідолащному краєви, аж доки партії не погодяться. Він, як великий політик, не добачує на рідкій землі тих великих змін, що зайшли в серцях і головах закарпатського, досі національно несвідомого і темного народа. Він не каже давати помочі тим, що підняли нашого меншого брата з темноти і відчинили йому очі і злучили його ідейно і душевко з 40 міліоновим українським народом. Навпаки, о. Ганула уживає орґану Соединенія на те, щоби трубіти від імени Підкарпатських Русинів в Америці, що український напрям їх серцю найдальший, що українізм — це роздор між „русским" народом та що серед них і 10 голосів не заявилося би сегодня за Україною.

Зате о. Ганула каже, що на Підкарпатській Руси голод, а хліб є там, „куди Тиса тече", себто на Мадярщині і не диво, що нарід тамтуди тягне. От вам мадяронська льоґіка.

НА АНТИРЕЛІҐІЙНОМУ ФРОНТІ

Захопивши владу в свої руки, большевики проголосили між иншим рішучу боротьбу з церквою, бо на їх думку „всяка церква, вірна своїй клясовій природі, буде завжди на службі у реакційних кол Радсоюза", а релігійні орґанізації це ж „найзручнійша форма ідейної та орґанізаційної підпори антирадянських елементів".

У часи військового комунізму — в перші три-чотири роки большевицької влади, з церковними орґанізаціями боротьба була проста — „к стенке". За цей час розстріляно й замучено за приналежність до церкви тисячі людей. На Україні з повстанням національної церкви бортьба большевиків з нею набрала собі ще ознак національного переслідування, бо тоді вважалося, що все українське — вороже всьому большевицькому, тому серед прихильників автокефальної церкви упало особливо багато жертв Че-Ка. Як настав Неп, змінилися методи боротьби й на цьому „фронті".

За саму приналежність партійних мас до церковних орґанізацій, хочби й подвійно небезпечних, як до автокефальних, карати було якось ніяково, хоч спорадично нагінки на членів Церковної Ради, на епископів-Українців, чи навіть на священиків практикувалися й практикуються далі. Всяка невдача большевиків на инших „фронтах", — приміром в кампанії хлібозаготівлі, у виборах до рад, збирання грошей на „доброчинні" орґанізації — остаточно зводилися до арештів автокефальної церкви, які мусіли були за ці невдачі большевиків нести покуту. Систематичнож боротися з релігією, як „опіумом для народа" мала спеціяльна орґанізація — Союз Безвірників.

Та показується, що ось уже більше пяти років платні аґенти борються з релігією, а результатів — жадних. Навпаки, самі большевики стверджують. що релігійний рух на Україні набув собі величезного розмаху, що релігійни орґанізації, не підтримувані державою, розвиваються ліпше ніж це було за царського режіму, коли церква була його підставою.

Цікаві ось такі цифри. Року 1914 на території сучасної України православних епископів було 26, а р. 1927 — є їх 95. Священиків р. 1914 було 10,565, в р. 1927 — вже 10,657. Та релігійні орґанізації збільшилися не тільки кількістю, але й якістю. За останні роки вони пристосовувалися до умов большевицької системи, вдосконалюючи методи роботи. Наприклад, в них заведено гуртову систему, видавання стінних ґазет, тощо. Видавничу діяльність релігійних орґанізацій репрезентує 11 релігійних журналів з місячною циркуляцією 38,500 примірників та велике число брошур і книжок.

Спостерігається збільшення впливу церковних орґанізацій на дітей та молодіж, а особливо на робітництво. В церковних міських громадах робітники складають 25% всіх їх членів. Характерно також, що серед членів цих міських громад коло 30% осіб з вищою та середньою освітою. На селах же до церковних орґанізацій належить 95—99% всього населення. Відзначається також і велике збільшення прибутків церков. Загалом на релігійні орґанізації по всій Україні витрачається понад 20 міліонв карбованців. Ці суми йдуть на утримання церков та духівництва.

Отже й під большевиками релігійний рух шириться і поглиблюється дуже виразно. Сильний він уже тим, що в ньому виявляється самосвідомість та самоорґанізація широких народних мас, а тенденція цього руху, як це правильно зазначають большевики, є й буде протибольшевицька, бо-ж така природа самої релігії. Релігійний світогляд ворожий матеріялістичному, він протилежний цьому останньому, але булоб недорічністю вбачати в ньому вияв клясової приналежности. Як це стверджує большевицька статистика, на Україні до церковних орґанізацій належать усі стани та кляси. Не належать тільки нечисленні здеклясовані елементи, які входять до так званих осередків безвірників, але їх дуже мало. Ця-ж статистика підтягає їх число на всю Україну до 30,000, хоч певно їх стільки не буде. А вже щодо роботи, яку ведуть вони проти релігійного руху, то її аж цілком непомітно.

Спорадичні виступи пяних комсомольських хуліґанів, які нападають на церковні обходи, бють учасників їх, або на них стріляють, — це-ж не боротьба з релігією, а просто бандитизм. І жадного значіння такі виступи не мають, скорше, вони мають, але неґативне для самих „ґероїв" большевицьких. Так само жадного впливу не має антирелігійна пропаґанда по Україні, хоч і даються на неї з державних коштів великі суми. Орґан Всеукраїнської ради осередків безвірників „Безвірник" не передплачують навіть осередки безвірників. Та й кого може цікавити ця шмата, наповнена, в поганому перекладі з московської мови, лайками та непристойними, хуліґанськими виразами.

Церковні орґанізації сильні своєю ідеєю, яка лежить в їх основі, ідеєю моралі, яких не мають і не можуть мати большевицькі осередки безвірників. Гниль і розклад, які панують в осередках, показують, що самим карбованцем орґанізації створити не можна. Але большевики мимо того, рятуючи свою дискредитацію, намагаються надати антирелігійній пропаґанді більше активности.

23. квітня відбулася в харкові всеукраїнська конференція делеґатів місцевих орґанізацій безвірників, яка закінчилася, розуміється, низкою ухвал та резолюцій, що залишаться мертвими так само, як і всі попередні ухвали та заходи. Наркопрос проєктує „вжити особливих заходів" до того, щоб „мобілізувати" шкільні установи як і вчительство для боротьби з релігією, „повнійше й ширше" проводити антирелігійну тенденцію в програмах шкільного навчання, наказати всім робітникам освіти приймати активну участь в антирелігійній пропаґанді серед населення України і т. д. Та й ці заходи залишаться на папері. Учительство, особливо провінціональне, все буде офіційно арелігійним; бути релігійним йому вже давно під загрозою сурової кари заборонено; антирелігійним воно не може бути мимо всіх наказів згори, бо мусить жити в згоді з місцевим населенням, яке дуже гостро ліквідує всякі спроби вриєднування його до політики влади в церковних справах.

Отже, на „антирелігійнім фронті" большевицька влада як не мала так і не буде мати успіхів, і нічого їй не поможуть ані конференції, ані накази, бо-ж найменьше 95% населення України через свою зорґанізованість у релігійних громадах забезпечило собі перемогу на цьому „фронті".

ШЕКСПІР БУВ ІТАЛІЄЦЬ?

Питання, чи Шекспір дійсно був автором „Гамлета" і всіх інших творів, що їх йому приписуємо, вже стільки літ чули люде, що воно почало бути скучне. Тепер не розходиться про те, чи ті драми дійсно написав Англієць Шекспір чи якийсь інший Італієць незнаного імени. Тепер уже Санте Палядіно доказує в „Імперо", що автором усіх драм, які носять Шекспірове ймення, є Італієць і то протестант Андео Фльоріо, котрий після довгих мандрівок по всьому світі помер у Лондоні. Одна книжка афоризмів того Фльорія під заголовком „Другі плоди", каже Палядіно, містить цілі стихи із „Гамлета". Важне є, що ця Фльорієва книжка появилась шість літ перед виданням Шекспірових драм. Сам автор каже, що було би нерозумно осуджувати Шекспіра як пляґіятора, коли є знане, що ґраф Пембровк Вілієм Герберт дуже шанував Фльорія, котрий як протестант утік перед католицькими переслідуваннями до Лондону. Сім літ пізніше Лондон слухав із счудуванням драми Шекспіра, який жив під протекторатом Герберта. Про Шекспіра Палядіно каже, що є історичні докази, що він був селянин-анальфабет, який навіть і з далека не міг так знати Венеції, історії Риму й Атен. Тимчасом Фльоріо родився у Венеції і перемандрував увесь світ, отже знав світ у подробицях. Палядіно каже: „Наш Фльоріо родився і виховався у Венеції, він великий знавець греко-римської історії, після того як задержався кілька літ в Атенах, після того як цілих сім літ учився англійської мови у мрячному Лондоні, міг зовсім легко написати „Сон літньої ночі", драму в пятьох діях, яка відграється в Атенах і в лісі, недалекому від них; міг оживити особу мурина у Венеції, особи Юлії і Ромеа у Вероні на бальконі, відкіля Юлія слухала співів жайворонка і соловейка". Крім того Палядіно твердить, що Фльоріо був приятелем Джордана Бруна і що в своїм сонеті „Буря" натякає на Брунонів погляд про душу світа.

120 ТИСЯЧ КГ. ВОДИ ЗУЖИВАЄ БУКОВЕ ДЕРЕВО.

Пересічне букове дерево має около 700 тисяч листків. Для того листя мусить дерево відпровадити із землі до 120 тон води. Один акр (акр має около одну пяту гектара) левади тягне зі землі около 6 тон води денно. Велике дерево для насичення своїх комірок водою мусить виконати таку працю, яку виконає людина, яка в горячий день через десять годин винесе сто ведер води на четвертий поверх. Чим пояснити, що ростини потребують так богато води? Показується, що хемічні процеси, які відбуваються підчас росту ростин, викликають у них таку сильну горяч, що можна її порівнати хіба з горячою автомобілевого мотора при праці. Тому теж більша часть води, яку ростини беруть із землі, зуживається для охолодження. Дуже богато ростин мають власну охоронну систему, яка боронить їх перед надто скорим випаруванням води.

Др. Остан Грицай (Відень).

У СТОЛІТТЯ НАРОДИН ГЕНРІКА ІБЗЕНА

(1828—1928).

(2)

„Комедія любови" проголошує, що звичайне подружже є з правила гробом любови між чоловіком і жінкою, що любов в подружу буденних, пересічних людей, сходить на скучну звичку, та що подруги в такім звичаєвім, без глибшого споріднення душ заключенім звязку, стають собі де-далі тягаром, болючим особливо для того з них, в кого висша душа. У своїх найвидатніших пізніших драмах — ось як у драмі **„Нора" (1878/9), „Опирі" (1881), „Розмесгольм" (1886), „Гедда Габлер" (1890), „Жінка з моря" (1888)** та у своїм остатнім драматичнім творі **„Коли ми мертві вокреснемо" (1900)**, розкрив опісля Ібзен на тлі того питання про подружню любов темні глибини життевих траґедій, звязаних не тільки з інтересами одиниці, але й загалу, через що ті твори викликали нову епоху в поглядах на любовний звязок між чоловіком і жінкою, особливож у відношенню до цеї останньої. Але зясовання таких питань в пізніших драмах далеко всестороннїше і глибше, ніж в колишній „Комедії любови". Вона не переконувала гаразд, затеж обурювала своєю сміливістю усіх праведників, що засівши у вигідних пантофлях за печею, звикли були до подружної буденщини мов до теплого гнізда й не розуміли ніяк, чому хтось в такім тихомирнім гнізді міг-би почуватися нещасливим? У своїй ненависти до Ібзена ішли його вороги так далеко, що найглибшої основи думок, проголошуваних ним про сумнівність подружного звязку, дошукувалися вони в сумних досвідах його власного подружжа, розпускали про нього злющі сплетні і де могли, шкодили поетові. Коли Ібзен в тім часі робив кроки в цїли одержання стипендії на подорож за кордон, то один член стипендійної комісії сказав: „Хто пище такі твори, як „Комедія любови", той заслугує на порядні буки, а не на стипендію". Те все ураз з недостачею ідейного накладця для Ібзенових творів погіршувало матеріяльне положення поета щораз більше. Він, хоч уже автор цілого ряду знаменитих драм та визначний поет і публіцист, побирав як співробітник театру в Кристіянії таку невидатну платню, що ходив обдертий і думав нераз, не два про самогубство. Ратував його тільки сучасний йому великий норвежський письменник **Бернстіерне Бернзон (1832—1910)** — один з найкращих представників культури нового часу, щирий приятель українського народу! — що пізнав зараз великий талант Ібзена. Він вихлопотував для нього грошеві допомоги в формі стипендій, він промощував Ібзенови дороги до впливових і богатих людей та заінтересував Ібзеновими писаннями знатного данського накладця Ф. Геґеля, після чого той від р. 1865 почав правильне видавання творів нашого поета. І мабуть добродійна рука Бернзона була в тому, що після появи Ібзенової драми **„Бранд" (1866)**, правительство Норвеґії наділило Ібзена врешті річною пенсією 1800 марок — других стілько одержував Ібзен від уряду на закордонні подорожі — завдяки чому наш поет в найкращім розцвіті свойого життя і таланту добув повної змоги працювати тільки для письменства. Дуже важна притім та обставина, що стипендійні допомоги на виїзд за кордон уже ранше дозволювали поетові побут, хоч короткий, в Німеччині та в Італії, а державна платня поглибила в нього нахил до побуту закордоном так, що Ібзен від половини 60-их років аж до р. 1891 жив майже постійно поза межами Норвеґії, головно в столиці Баварії, Мінхен. Це він робив в повній свідомости того, що таке віддалення від своєї батьківщини та своїх земляків „вигострює погляд на обставини в краю, і дає поетові змогу безпристратного осуджування всього, що з ними вяжеться". „Між своїми — каже раз Ібзен — я почувався наче у збитій укупу череді, мене пригноблював дух нужденної вузини і я мусів вириватися на простори широкого світа, щоб духово очиститися і зажити суцільним життям". А иншим разом: „Нашому малому народові потреба конечно перемог в Европі, бо поки ми не збогатимо культури Европи, доти ми для неї будемо все тільки глухою провінцією півночі". Це дуже слушний погляд, важний подекуди — особливо сьогодня! — і для нас. Зрештою Ібзен навіть після повороту в Норвеґію (1891), де оселився на сталий побут у Крістіянії, усе тужив за чужиною, хоч згодом Норвежці шанували в ньому свого найбільщого новітнього поета, а його смерть, д. **23. мая 1906.**, була днем жалоби для всеї Скандинавії. Та всетаки треба сказати, що для поширення творів Ібзена зробила Німеччина далеко більше, ніж власна вітчина великого поета і революціонера. Так постійний побут Ібзена закордоном став у звязку з його дальшою творчістю могутньою пропаґандою для культури малої Норвеґії, а далі й усеї Скандинавії, особливож при допомозі славного данського критика й ученого, **Юрія Брандеса,** ідейного сопутника Ібзена.

II.

Правда — спосіб, в який Ібзен у своїх драмах підходив до найголовніших питань людського життя, розбуджує ще й сьогодня гостру ріжницю думок, а тут і там справедливі сумніви щодо їх розвязки в нашого поета. Ми безумовно погоджуємося з ним, коли він як найзнаменнійшу признаку своєї людини видвигає її **жажду боротьби,** безупинної, безкомпромісової і безпощадної боротьби проти всіх і вся, коли тій Ібзеновій людині доводиться здійснювати найвисші замисли своєї душі по лінії обнови життя. Та боркість, волева пристрасність і геройська нехитність у прямуванню до висшої життевої мети — це одна з головних прикмет найкрасших постатей в Ібзена. Їй завдячують вони свою чудову живучість ще й сьогодня, своєрідну життєву велич і репрезентативність з погляду на культурні течії епохи. — **„Я мушу"** — це таксамо верховна засада Ібзенової людини, як і **„вірність собі самому"** та **„ненависть до всякої брехні".** І це прекрасне в Ібзена, що боротьба за якусь ціль в нього подекуди важніша, ніж ціль сама; туга за красшим солодша, ніж її оконечне заспокоєння; змога бажати найвисшого — більш ущасливлююча, ніж саме здійснення ідеалу. Таким чином тільки безумовна активність, що найтісніший звязок з життям та з його стремліннями до красшого дають Ібзеновій людині право істнувати й називатися людиною, і то остільки, оскільки вона духом самостійна вщерть і всилі до совершенности розвинути свою індивідуальність. Це все не дає, що так скажу, Ібзеновій людині спати, застоюватися, бовдуріти неактивним снопом в черзі таких же инших неактивних бовдурів. Двигає її з гнилих загумінків на овиди широкого життя і велить їй шукати щастя не в тихомирнім спокою, а в бурхливім горінню всіх сил душі. І я вже згадав, що дещо з такого характеру ми бачимо навіть в постаті Катилїни як представникові революційної стихії серед скорумпованої суспільности старого Риму. Ще краще одначе репрезентував тип активної, повної віри в себе людини в першій фазі Ібзенової творчости той геройський король Гакон у драмі „Претенденти до престола". А дальшим таким типом, хоч уже не так гармонійним, як Гакон, це герой згаданого вже драматичного твору **„Бранд",** в постатті якого ми бачимо послідовність характеру посунену до останіх, але в суті речі неприродних меж.

Драма „Бранд" належить до т. зв. символічних творів Ібзена, значить до тих, герої яких це ніякі історичні особи, тільки вигадані людські типи, змальовані поетом так, що стають виключно висловом і знаком (символом) світогляду поета. Герой нашої драми, Бранд, це духовник, душпастир дрібної, заглухлої своїм животінням норвежської громади. Він ненавидить мертвоту життя і людей довкола себе і бажає перетворити й обновити їх по своїм замислам. Бажавби бачити їх в гордій незалежности від дряхлих звичаїв, вольними духом, свобідними від усяких трівог та спосібними до самовизначування свойого життя. Це і прегарні замисли Бранда, — бо хто з нас не хотівби чинити по його думці? Але траґічна суть його стремління в тому, що воно важне для Бранда не так з погляду на ґромаду, на людей, тобто на добро загалу, тільки як особиста ціль його волі, як спроба його духової сили. У своїм безперечно ідеальнім стремлінню він бачить передовсім **себе** як репрезентанта реформаторської ідеї і вважає конечним підпорядковувати під свій авторітет та свою волю все, що не є ним і його замислом. Так Бранд уявляє собою засліплений до краю індивідуалізм, мимо своїх соціяльних замислів повну протилежність до всього, що є соціяльним чуттям, і мимо великодушности своїх громадівських намірів нетямучу вузькозорість, яка доводить його вкінці до повної руїни і смерти. Бранд проголошує: **„Все або нічого".** Але стремлячи з немилосердною безоглядністю до того „все", Бранд в суті речі не осягає нічого, тратить з очей живучих людей і живучу дійсність довкола себе, жертвує у своїм засліпленню самою ідеєю власну матір, жінку й дитину, накидує громаді свою волю з залізною впертістю невмолимого деспота та без ніякого огляду на дані обставини, і топче в собі почуття любови і зрозуміння для других при кожній нагоді, щоб не спроневіритися ні на крихту своїй волі. Аж при самім кінці, коли він бачить, що весь його почин зруйнований ним самим ущерть, і коли громада проганяє його від себе каменюками, Бранд у хвилі смерти пізнає, що Господь світа — це всетаки Господь Любови („deus caritatis") та що пропаще всяке хочби найвисше й найідеальнїше стремління, коли воно не передуховлене й не нагріте свідомістю люблячого а з тим і доцільного звязку з міліонами і во благо міліонів.

(Дальше буде)

ГОЛОСИ ЧИТАЧІВ

З ВРАЖІНЬ РОБІТНИКА.

Стріт-кара бігла поза місто. Вона робила свою звичайну роботу: везла людей з одного великого міста до другого. Між людьми, що їхали, сидів робітник. Він вже давно обіцявся відвідати своїх, хоч і не близьких родичів, що мешкали в малому місточку, серед природи.

І як лише сірі будівлі міста змінилися на зелену скатертину піль та лугів, він почув фізичну втому.

Від хиткої їзди стріт-кари йому крутилась голова і робилось мляво. А разом в його почуваннях родилось те, що повстає в дитини до давно невиданої мами. Зір його впився в зелень лугів і піль, а ціле його єство тремтіло в такт тремтіння листя на деревах. Він вже не вдоволявся тим, що бачить свою рідну, давно невидану Матір-Природу і чує її сильний свіжий подих. Йому хотілося сісти на травичці і глядіти так легко і так чутливо, як той вітрець, що колише і тріпоче листочками дерев.

Та хоч руки його й не дотикались тої травички, тих тремтячих листочків, тих филюючих нив збіжжа, він чув на долонях забуті пестощі колосків. Йому прийшло на думку недавно прочитане в „Свободі" оповідання М. Коцюбинського: „Слава Природі". Коли він його читав, то читаючи, відтворював в своїй уяві цю величну картину, яку змалював поет. Тепер він її бачить вже не в уяві, а в дійсности. Великою, могучою, чудесно-гарною, вічною і безсмертною. То нічого, що в холодну осінь пожовкне трава, опаде листя. Весна знов вбере її в нові шати... Так буде вічно, згадав він слова поета.

— І добре, що так буде, — подумав він. Видно, що той найбільший мистець, творець і вчений, що положив основи тої всесвітньої механіки, якому імя Мати-Природа, знав, що треба зробити...

Снуючи такі думки, глянув він на недільну ґазету, що її читав сусід, сидячий поперед нього.

На ній великими буквами голосилось про чергову родинну траґедію.

— Як воно дивно! — подумалось. — Добре людське серце, що готово цілувати устами ту мізерну травичку, спосібне труїти й убивати людину...

І чому воно так? І тут же нагадав собі думки Нехлюдова, з „Відродження" Л. Н. Толстого.

Він відчував в них правду.

„...Я їм кажу, що ця жінка невинно засуджена, а вони мені відповідають, що це може бути й правда, що вона невинна, але сенат не входить в подробиці суду, а слідить, чи суд поступає за буквою закона".

Робітник відчував, що Нехлюдов правду говорив, що злочин зачинається в міністерствах, а кінчиться людоїдством в якійсь дикій сибірській тайзі. Він перестав думати про те і знов звернув свій зір в зелень лугів та лісів. Думки його перенеслись до ранньої молодости. Та висока, ідеальна любов його, що ще не так давно роїв її в своїй уяві, умерла безповоротно. Трудно було вірити в родинне щастя, бо розумів, що не може бути щастя в него, коли його немає ніде в світі.

Він зачав мріяти про вічність та всесвіт, але зараз же відчув, що думки його наскочили на темряву і мряку.

І затруїли його хвилеве щастя.

Дальше він перенісся думками до міста, в якому кождої години гнувся і тратив свою силу; до тих великих будівель-шап, які усім серцем ненавидів. Згадав і те, що завтра рано треба знов іти до роботи, і чоло йому зморщилось та захмарилось. Не тому захмарилось, що треба працювати. Він знав, що робити треба. Знав також, що треба робити велитенськими о-тарами в шапах, бо розумів, що і такої стріт-кари не булоб, ані того трену, що перед хвилею потяг за собою довгий ланцюх наладованих кар на огріття людського житла і на урухомлення тих ріжних шап, що виробляють всячину. Не булоб нічого того, що зовуть поступом, але... Але одного він не міг зрозуміти. Чому одні так тяжко працюють і через непосильну працю умирають в хоробі та голоді, а другі порядкують міліонами таких істот, як він, будують палати, їдять вишукані і дорогі страви і не тілько, що нічого не роблять, але навіть не рахують самі тих страшних скарбів, які ростуть по банках, а наймають других...

І то його найбільше смутило.

Так буде вічно, повторював він слова поета.

Як не вічно, то ще міліони літ буде зеленіти і красуватись Мати-Природа. Весняне сонце буде будити її зі сну, а осіннє буде заколисувати. Але людина людину не буде покорювати вічно. В то вірить робітник. Історія каже, що людство непереможною рікою переплило через египетських фараонів, римських імператорів, через февдалів та їх васалів, через середновічну інквізицію, через абсолютних і конституційних монархів.

Воно переплине і через ту хитро-мудру комбінацію, що невидимими путами робить з міліонів людий рабів.

* * *

Коли повертав назад до міста, йому вже не крутилась голова і не було нудно. Лише один день провів серед піль та лугів, а чувсь скріпленим і бадьорим. В думках родились цілі гимни природі, від яких відчував безмежну радість і щастя.

— Так не буде вічно, щоби люди були рабами в таких самих людий, — насувалось йому на гадку, коли стріт-кара зближалась до міста. Слава природі, слава природі, повторював він на прощанне лугам, нивам і лісам. Луги, ниви і ліси, відклонюючись йому низенько, шепотіли радісно: На вічні віки, на віки вічні.

М. Безкоровайний,
Сиракюз, Н. Й.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

З УКРАЇНСЬКОГО ЖИТТЯ В АМЕРИЦІ.

НЮ ЙОРК, Н. Й.

Процес у католицькій церковній громаді за права народа до управи.

Ще від січня сього року веде місцева українська греко-католицька громада Св. Юрія при Семій Вул. в Ню Йорку процес за право управляти громадою й церковним маєтком. Дня 6. січня сього року внесли були громадяни позов до місцевого стейтового суду, і в сьому позві подали були, що після правил сеї громади тростісів церкви мають вибирати члени громади. Тимчасом, казали позовники в своїм позві, о. Петро Понятишин, парох сеї громади, скликав на день 15. грудня 1927. року тайно збори громади, запросив на них тількп своїх прихильників, і коли правні члени, обурені на допущенне нечленів, покинули галю, перевів вибори чотирох осіб на тростісів, а саме: Семена Гайду, Данила Яворського, Василя Картуляша й Дмитра Слезука. Позовники казали далі в позві, що сі чотири особи, разом зі священиками о.о. Павляком і Понятишином, Васильом Павлюком і Андрієм Сиротюком зложили раду тростісів.

Позовники станули на становищи, що такий вибір неправний та домагалися нового вибору тростісів після постанов церковного статута. Вони домагалися від суду признання сього вибору неправним та недопущення їх до обняття функцій тростісів та зарядження нових виборів та встановлення для сих виборів урядових інспекторів.

Низчий суд відкинув був позов громадян, але громадяни, заявляючися переконаними в слушности своїх прав, внесли відклик до висшого суду. Сими днями Найвисший Суд, Апеляційний Відділ, видав своє оречення в справі відклику. Всі пять суддів, що складають сей суд, дня 15. червня одноголосно опрокинули рішенне низчого суду, та признали слушність позовникам, наказуючи тим самим уневажнити вибори 4 згаданих у позві тростісів та зарядити нові вибори. Рівночасно суд вложив на пізваних кошти процесу.

Збори мають відбутися в суботу, 7. липня, о г. 7.30 вечером в церковній гали під ч. 24—28 Сема Вул. Справа нових виборів викликує в церковній громаді велике зацікавленнє, бо уневажнені тепер тростіси закупили були для нюйорської греко-католицької парохії сиротинський дім Українського Народного Комітету при Шестій Вулиці.

Громадяни, котрі провадили процес проти нарушування прав громади, скликали для обговорення справ громади та наближаючихся виборів наради до Стайвесент Гол, 140-142 Секонд Евеню, на неділю, 1. липня, на пів до другої сполудня. На сі збори пресовий комітет запросив всіх членів парохії та адвокатів, щоби вони зложили звіт з процесу та подали відповідні інформації й інструкції. Громадян заступали адвокати Александер Хиляк та Вілієм М. Килколен.

В. Кедровський.

1917 РІК.

(142)

Рацію має Оберучев лише в тому, що з уступленням його могло поменьшити причин, що вносять дезорґанізацію у військові части. Бо дійсно такі поступовання, як розстріл Богдановців, як на перекір даному слово, про не притягнення до відповідальности Полуботківців, було безконечне тримання їхніх провідників в жахливих умовах у тюрмі, по обвинуваченню „в намеренії отделіть Украіну от Россії", або розстріл на Печерську біля гіподрома, серед білого дня, полуботківців Бугайова та Білика „при попитке бежать" і инші прояви „ім же числа несть", не могли не вносити „тренія" у взаімовідносини командуючого військами з Українцями.

Також помиляється Оберучев, що він був одиноким „противніком" українізації армії. Навпаки, проти українізації було все та всі „Росіяне", а коли давались дозволи на українізацію, то вже „пост фактум, після того, як вона була „самочинно" доконана.

Навіть призначення Квіцінського без принятття до найменьшої уваги численних попередніх вимог всього українства, не зробивши жадного порозуміння з Центральною Радою та Ґенеральним Секретаріатом, а також інструкції Квіцінському спаралїжувати впершу чергу діяльність Ґенерального Комітету, вказує за те, що „бідний" Оберучев у своїй боротьбі не був самотнім.

Оберучев пішов до димісії, але це особливих нових надій на зміну умов українізації нам, Ґенеральному Комітетові, не давало. Адже залишалась уся стара система невпорядкованих, уриваних розпоряджень і „дозволів" військової влади. Крім того Оберучев уже був на стільки ізольований від українського вояцтва, що який би не був новий командуючий військами, він з тої ізоляції не вийде, хоч би проявив титанічну енерґію, що зрештою моглоб привести лише до певних ексцесів, але не змінити обставин.

Тому заміна Командуючого військами ні скільки не послабила та не змінила тої підготовчої роботи, що вів Ґенеральний Комітет до майбутньої остаточної боротьби з московськими централістами.

* * *

II.

Ґенеральний смотр українських військових сил. — III-ий всеукраїнський військовий зїзд. — Підготовка до зїзду в Києві та на місцях. — Підготовка до виборів в російські установчі збори. — Українські орґанізації не мають відповідних засобів. — Обурення військових призначенням слідства Тимчасовим Урядом над Ґенеральним Секретаріятом. — Військо домагається розриву Києва з Петроградом. — Ґрупа київських „самостійників" оголошує „самостійність".

На порядку денному стояв новий ґенеральний перегляд наших сил, моральна їх мобілізація, більше зміцнення їх, для чого було вирішено скликати третій всеукраїнський військовий зїзд. Зїзд цей, на нашу думку, мусів був стати тим одправним пунктом, з якого ми з оборони повинні були перейти вже в наступ. Перед ним уже відбулися такіж зїзди на всіх переферіях, де була певна скількість Українців.

Ґенеральним Комітетом було розіслано всім українським військовим орґанізаціям такий заклик і програм зїзду:

„Український Військовий Ґенеральний Комітет оповіщає, що з 20 по 25-го жовтня в Києві скликається всеукраїнський військовий зїзд. Делеґатами мають право бути тільки українскої народности. Делеґатів вибирають тільки Українці, що входять в склад відповідної військової части чи орґанізації. Від Українських Рад: від фронтових — посилається на зїзд по 4 члени; від окружних рад — по 3 члени; від корпусних — по 2; дивізійних — по 4 члени; ґарнізонних — 2 і гарматних бриґад — 2. Від Українців кожного окремого батальону всякого ґатунку зброї, від кожного управління чи штабу від кожної окремої частини, корабля фльоти і взагалі від кожної військової одиниці, яка має право окремої військової частини й котра має не меньше 100 чоловік орґанізованих Українців, посилається на зїзд по 1 делеґату. Частини, де меньше 100 чоловік, можуть бути обеднані до 100 чоловік. Українці вояки посилають делеґатами салдатів, обер і штаб-офіцерів, ґенералів, лікарів і всяких військових урядовців без ріжниці чину й звання. Кожний делеґат має представити на зїзд свій мандат, в якому повинно бути зазначено, що він командірується на цей зїзд і число Українців військової частини чи орґанізації, яка його командірує, а також і посвідчення від начальства. Делеґати повинні одержати від своєї частини чи орґанізації кормові й добові гроші на ввесь час командіровок і дорожні документи.

„Короткий програм зїзду: Перше — доклад Військового Ґенерального Комітету; друге — доклад Всеукраїнської Ради Військових Депутатів; третє — доклади з місць; четверте — сучасне політичне становище; пяте — вибори до Установчих Зборів; шесте — демобілізація й сьоме — біжучі справи".

Щоби схарактеризувати ті настрої, жадання й вимоги, що проявляв перед третим військовим зїздом загал українського вояцтва, наведу коротенькі витяги з постанов ріжних зїздів, що перед тим відбулися на місцях, які лягли в основу наказів делеґатам на третій всеукраїнський військовий зїзд.

Конференція Українців Північного фронту, Фінляндії, Псковщини та Вітебщини, що відбулася 8—9 жовтня у Пскові, в своїх постановах, між иншим говорить;

...„Демократичні прінципи визнаються (русоцентристами — В. К.) тільки на словах та на папері. Самовизначення народів, ізза якого тільки й стоять на фронті наші вояки-Українці, істнує тільки для глузування"...

...„Сліпа російська демократія, не розуміючи того, що сама собі копає яму, підримує своїх централістів, забуваючи про те, що вороги не ті, хто рядом з ними четвертий рік, як з братами, бореться за батьківщину, а ті, по чиїй вині зоставлена Рига, по чиїй вині ворог наближається до Петрограду. Гальмуванням нашої праці великоросійська військова влада сіє ворожнечу поміж рівноправними національностями, нацьковує демократію одного народу на демократію другого; гнобить розвиток братерських демократичних прінціпів молодої республики й веде до міжнаціональних внутрішних непорозумінь.

„Сотні разів на зїздах зібраннях і конференціях сотні наших орґанізацій в своїх резолюціях спочатку прохали, потім закликали до порозуміння, але, крім образ, глуму й глухоти нічого не бачили. Наші осередкові інституції й досі не затверджені — нація українська не визнається. Захвативши суверентет над всіма народами Росії, пануюча нація хоче зробити всі народи Росії „русскіми людьми", забуваючи про те, що таким заходом цілком знищує самовизначення, а назвою „Русскій народ" тільки ображає.

„Наближається час установчого зібрання й кінчається час нашого терпіння, а тому ми отверто й рішуче вимагаємо:

„1) Негайного затвердження Ґенерального Секретаріяту в тому складі, який був представлений на затвердження делеґацією секретарів в Петрограді, себто 14 секретарів.

„2) Негайної передачі повної влади Ґенеральному Секретаріятові в етноґрафічних межах України.

„3) Негайного оголошення території України та її меж по етноґрафічному принціпу.

„4) У всіх українізованих корпусах — заміни всієї військової влади українським складом по згоді Головнокомандуючого з Ґенеральним Секретарем по військовим Справам"...

Між иншим в цей час розпочалася підготовка до виборів у Всеросійське Установче Зібрання. Українські військові орґанізації, позбавлені коштів для своєї діяльности, не могли вести належним чином відповідної аґітації, бо й Український Ґенеральний Комітет, до якого вони зверталися за допомогою, не мав сам коштів. В той же час „русскія" військові орґанізації мали значні державні кошти для своєї передвиборчої кампанії.

(Дальше буде).

ЗІ СПОРТУ ТА ЗДОРОВЛЯ.

Активний Український Спортовий Клюб виграє.

„Юкес" Українського Греко-Католицького Атлетичного Товариства" в Честері, Па., виграло дві гри, побивши Ворт Стіл Атлетік Асос, в Вортденда, Делавер, 11 пунктами проти 8, а відтак побивши спортову дружину републиканського клюбу осьмої варди на 7 пунктів проти 6. Клюб грав теж з дружиною Юніон Ей. Сі.; ся гра скінчилася розігранкою, при чім кожда сторона мала 6 пунктів.

Як досі, так і далі Українське Греко-Католицьке Атлетичне Товариство оголошує свою готовість грати з другими клюбами. Зголошення приймає секретар Олійник, 3118 Вест Терд Стріт, Честер, Па.

—o—

ЯК ДОВГО ТРЕБА СПАТИ?

Сон — під фізичним і духовим оглядом — є богато оспорюваним питанням. Чолові, що втішається здоровим сном, завидують усі ті, що не можуть спати. Доктор Найбурґер каже, що можливе є, що колись чоловік довше спав, передовсім зимою (так як звірята, що засипляють на зиму). На доказ наводить пригоду подорожника **Нансена** підчас його останньої подорожі до бігуна. Коли в **полярну** ніч годі було дальше подорожувати, коли харчі все меншали, коли вже годі було сполювати якунебудь звірину, Нансен і його товариші покалися спати. Загорнені у кожухи і шкіри пересипляли тижні за тижнями. Лише дуже рідко вставали, щоби трохи покріпитися. Щойно як дні зачали бути довщі і показалися перші птиці, мандрівники знову встали і дальше мандрували.

Але й інші приміри доказують, що ми нарочно можемо спричинити довщий сон. Той штучний довгий сон підчас війни навіть наказувала воякам старшина. Передовсім у підморським човнах. Тут мусіли щадити воздух, бо часто годі було його відновити. **Підчас сну чоловік зуживає менше воздуха, як тоді, коли не спить.** Тому часто мужву відсилано спати і показалося, що люде можуть спати на команду довго, навіть дуже довго.

Славний німецький поет Гайне називає сон „чудовим винаходом", таксамо Санчо Панза (в Сервантесовій повісти „Дон Кіхот") каже, що то дуже мудрий чоловік придумав спання. Карло Людвик Шляйх, славний лікар, фільософ і поет, доказує науково: „Спокійно можна переспати половину життя, тоді **другу половину** тимкраще використається. Виспаний чоловік їсть, працює двічі, тричі так скоро і втішається життям сто разів більше. Щастя є власне питанням того, чи чоловік виспаний".

Самособою і для спання є межі. Справедливо можна сказати: „Неодин так довго мріяв про щастя, аж переспав його". Взагалі спання треба брати індивідуально, себто кожний чоловік повинен спати відповідно до своєї особистої потреби. Тут можна навести погляд, що „хто до трицять літ не є своїм власним лікарем, той дурень" — себто хто не знає, що потрібне для його організму (устрою конституції), а що шкідливе. „Сон перед північчю найліпший" также годі прикласти загально, за те зовсім ясне є, що нездорово є вилежуватися в ліжку, коли вже не спимо.

Сон повинен бути сном. І то у відповідну пору. Бо приміром не в пору заснув один добродій. Він вернув до дому в ночі і не міг відчинити дверей. Так довго маніпулював ключем у дверях, аж коло тої „тяжкої" праці заснув. А як пробудився, переконався, що йому вкрали 5000.

Та годиться навести голоси й **противників сну.** Уже старогрецький поет **Гомер** впевняє, що „богато спати є недобре", цар **Соломон** перестерігає: „Не люби спання, щоби не збідніти". Дуже богато є народніх приповідок із давних часів, які виступають проти спання. Але треба памятати, що тоді люде йшли спати зі заходом сонця (з курми).

Римляне мали приповідку: „Досить є спати сім годин". Таксамо каже швайцарська приповідка: „Хто спить більше як сім годин, переспить своє життя наче пес". Що тоді загально виступали проти спання, можна пояснити також тим, що тоді люде все робили руками, не знали ніяких машин, отже потребували богато більше часу для праці.

Також не видержує критики погляд, що хто рано встає, той є свіжіший і здібніший до праці. Доктор Бух робив поміри динамометром, і переконався, що **найслабшими на силах є люде після того, як встали із ліжка. Сила мязів збільшується значно вже після першого снідання, а найбільша є після обіду. Потім знову опадає на кілька годин, підноситься знову під вечір, а потім помало опадає аж до ранку.**

На закінчення слід сказати, що годі вдоволитися таким коротким сном, яким вдовоняється слон. Він на добу спить усього 4—5 годин. Знаємо всі теж приповідку: „Хто рано встає, тому Бог дає". Отже на тему тої приповідки розказував один батько таке свому синові: „Івасю, ніколи не доведеш до нічого, коли не будеш скорше вставати! Зараз дам тобі примір на те. Як я був в твоїх літах, встав я раз дуже рано і найшов гаманець самих золотих грошей. А чому? Лише тому, що я вставав разом із курми". На те Івась: „Є, то тамтой бідака, що загубив гроші, мусів ще богато раньше встати!"

МІСТО МЕРЦІВ

—o—

Доротея Гавер, що подорожувала по Китаю, описала свої враження з тої країни. Осьтут подаємо цікавий опис китайського міста мерців.

„Під смереками та катальпами лежать і мерзнуть кости мерців" каже китайський поет Лі-Таі-По (половина 8-го століття). Зовсім таксамо як тоді, так і тепер поза китайськими містами і селами при дорозі є горбки, а там під охороною гарних гаїв стоять пестро емаліовані урни. Накривки їх прикриті лише легенько, присипані трохи землею. Буря і дощ отвирають урни, перевертають, розбивають і з них показуються кости ніг, череп, лопатки.

Людські тлінні останки мусять відбути далеку дорогу, богато стацій, заки вернуть на лоно матери природи. Бо лише такі тлінні останки, яких гріб уже зовсім запався, зрівнався, які не мають уже нікого з живих, які вже не дістають жертви, яка належиться мерцям, знаходять це скромне, спокійне місце відпочинку у землі.

Зовсім інакше покійник, який ще має в живих синів і внуків. Його гріб це дуже важна річ. Бо чим більше вдоволений є покійник із своєї могили, тим щедріше благословитиме душа покійника. Цвинтарів Китайці не знають. Тому не легко є синові придумати як найкраще місце спочинку: чи то в парку літного мешкання, на рідній ниві, на улюбленім горбку або ген у самітних горах із виглядом на срібну ленту ріки. Місяці, а навіть літа можуть проминути, заки полагодиться таке ідеальне, але й не менше важне з економічного боку питання. На щастя є нагода, що кождий мерлець, для якого ще не найшлося постійне мешкання, може найти тимчасове, винаймлене приміщення. Такий мерлець спроваджується до міста вмерлих.

Ось приміром за містом Кантоном є таке „місто мерців", обведене муром, серед яснозелених рижових ніль. Це одно з найбільших таких тихих міст.

На голосний стукіт до брами отвирає її літами зігнутий старець, ввічливе лице якого вкрите морщинами. Таким самим ввічливим усміхом усміхаються два боги-старці, що прикрашують вівтар із правого і лівого боку.

— Ходіть, дідусю, покажете мені місто покійників!

Він тяжко чалапає за мною у соломяних ходаках. Дійшли ми до чистеньких сіней. Не знаю, куди далі підемо. Та тут на стрічу мені прибігло може пятьлітнє дівчатко (як усі китайські дівчата у штанцях і блюзі) — може внучка або й правнучка того дідуся. Схопила мене за руку і, свідома свого завдання, повела мене далі. Йдемо вперед, з правого боку голос ґонґа час від часу перериває тишину. Входимо до великої гостинної салі, дуже пишно уладженої. Цеж приймають тут тих, які удостоїлися маєстату смерти.

Саме відбувається приняття нового „гостя". Його витають оглушуючим галосом: малі хлопчики, в яскравих рожевих одягах, вдаряють у ґонґи з усієї сили. Галасливий спів „мейнага" (рід шпака) супроводжає цей музичний концерт. Бо тут у великих клітках, завішених під стелею, є ріжні птахи.

Входить душа покійника. Приносять її сюди у зеленій лектиці (носилці). Молитва і жертва так оживляють табличку з написом покійника, що душа там замешкує. А щоби влекшити дорогу їй, що мерзне по тамтому боці, горить на столику, що стоїть перед лектикою, нафтова лямпочка. Найстарший син узяв із лектики „таблицю душі", прибрану в цвіти та поклав на стіл перед вівтарем. Вклонився тричі низенько та зложив у жертву три кадильні (ладанові) палочки. За його приміром пішли чотири його брати. Тепер усі брати клячать з боку вівтаря. Вони в жалібних, білих, незарублених кропивяних одягах, а чола опоясані білими стяжками, яких довгі кінці звисають на діл. Інші учасники жалібного свята (самі мущини) приступають тимчасом поодиноко до вівтаря, кланяються та складають жертву. Слуга помершого, голова якого перевязана білою хусткою з жалібним кровавим знаком, роздає жертвенні палочки.

Ця часть торжества покінчилася. Роздається проймаючий голос ґонґа. Копію „таблиці душі", із шовкового паперу, кидають у полумя. З тієї хвилі душа покійника жиє у місті мерців.

Моя маленька провідничка неспокійно тягне мене далі за руку. Виходимо на вільний простір, на вулицю міста покійників. Тут блестить і сміється сонце, відбиває своє проміння від білої брами пестрих коридорів. Сонця тут богато, а й птахів також. Бо тут усюди дерева, пальмова гущавина, пестрі цвіти, саджавки, басейни з водою. Веселим співом приймає птаство своїх гостей.

Дівчинка пускає мою руку й пускається за парою метеликів. Несеться довгою вулицею міста покійників то вділ то вгору, начеб сама була метеликом. Але зараз пригадує собі своє завдання провіднички, киває мені ручкою, кличе мене у кімнату якогось покійника. Хвилину вагаюся — але таки заглянув: під вічною лямпою стоїть вівтар, накритий червоною матерією. На вівтарі кадильниця, два ліхтарі та дві вази. З правого й лівого боку нахилилися над вівтарем дві усміхнені дівчинки, служниці — з паперової маси. Вони тут усе присутні, щоби послужити покійникові. За вівтарем фани і широкі паперові стяжки, прикрашені китайськими написами-приповідками. Ці фани відділюють задню часть кімнати від вівтаря. Відтам чути вохкий, стухлий, задушливий воздух. Скоро відвертаюся й іду за дитиною, що поскакує до найближчої комори.

Ця незамешкана. Прикрашена пестрими шовковими навісками і ще пестрішими цвітами. Молоді жінки і служниці увихаються, розносять чай та овочі. З гостинної кімнати доходить оживлена розмова богатьох жінок. Ці жінки супровожатимуть тепер тіло покійника, якого душу щойно перепровадили його мужеські потомки.

Дитина неспокійно жде на мене. Показує мені в новій коморі скляну скриньку з імітацією шпильок від волосся, нараменників і перстенів. Зараз можна здогадатися, що тут мешкає якась умерла жінка. Також її сусідка бажає ходити причепурена на тамтому світі: на її столику біля вівтаря тоалетова скринька з красилом (шминкою), пудрою, є там гребінь і щітки, все з паперової маси, але виглядає як правдиве! Дитина висуває мені кожду шуфлядку, сміється і пояснює. Прийшов уже і мовчаливий дідусь і просить мене заглянути поза паперові фани.

Тут сидить на престолі — на підвищеному стільці імя покійника; перед ним заставлений стіл. Дівчинка підходить, здіймає накривку з філіжанки — і справді з неї несеться запах свіжого чаю! З боку стоїть слуга, зроблений з паперової маси, через рамя перевісив жертвенні паперові гроші, а в руках держить паперову філіжанку на чай. Я глянула на цього паперового слугу, засміялася, бо він мені здавався зайвим. Засміялася дівчинка, а за нею і її дідусь.

Усе з більшим вдоволенням ідемо всі три, то сюди то туди вулицями міста покійників. Схиляюся з дівчинкою над басейном і приглядаюся золотим і срібним рибам. Ідемо далі, старець пояснює мені всі цвіти, у поливаних вазонках і вазонах. Іду й до тої комори, де на цементових цоколах стоять величезні, невибагливі домовини; до цокола привязана посудина з рижом — поживою покійника. В глибині є гора, зроблена зі золотого і срібного паперу; вона пильнує щастя покійника.

Дівчинці сподобалася передовсім домовина, полякерована на червоно. Вона гладить і поплескує її своїми товстенькими рученятами, тулить до її боків своє усміхнене личко. Дідусь підпроваджує мене до цинової труни, усміхається, розказує і вдаряє костистими пальцями у віко. Я також подивляю, як ялося.

Виходимо з комори, вертаємо, сонце сміється. Ніде так легко не забувається про смерть, як у цьому місті покійників...

